

Kursy języka polskiego a sytuacja na rynku pracy uczestników programu „UW dla Ukrainy”

Streszczenie

Celem raportu jest przedstawienie wstępnych wyników badania dotyczącego związku pomiędzy udziałem w kursach języka polskiego w ramach programu „UW dla Ukrainy” a sytuacją na rynku pracy jego uczestników. Analiza wykorzystuje połączone dane: (i) administracyjne programu (rejestr uczestników i informacje o udziale w działaniach) oraz (ii) dwa badania ankietowe: Badanie ankietowe 1 (luty 2024; z pytaniami retrospektywnymi) i Badanie ankietowe 2 (luty 2025).

W porównaniach przekrojowych pomiędzy grupą badaną (osoby uczestniczące w co najmniej jednym kursie języka polskiego) a grupą kontrolną (osoby nieuczestniczące) nie obserwujemy wyższej zatrudnialności w grupie badanej. Jednocześnie osoby z grupy badanej deklarują lepsze dopasowanie pracy do posiadanych kwalifikacji.

Wyniki dla okresu sprzed realizacji kursów (grudzień 2022) wskazują, że już wówczas dopasowanie kwalifikacyjne było wyższe w grupie badanej, co wskazuje na pozytywną selekcję do kursów j. polskiego. W analizie zmian w czasie z wykorzystaniem metody różnicy w różnicach (DID) (2022-2024 oraz dodatkowo 2024-2025 i 2022-2025) nie uzyskujemy jednoznacznych przesłanek o wzroście zatrudnialności po kursach. Analiza dotycząca dopasowania kwalifikacyjnego dla okresu 2022-2024 sugeruje relatywnie mniejszy spadek dopasowania w grupie badanej, natomiast analizy dla dwóch innych okresów (2024-2025, 2022-2025) nie potwierdzają stabilności tego wyniku.

Podsumowując, wyniki wskazują na pozytywną selekcję do kursów oraz na konsekwentnie lepsze dopasowanie pracy do kwalifikacji w grupie badanej, natomiast nie dostarczają przekonujących dowodów na poprawę zatrudnialności.

Kontekst programu „UW dla Ukrainy” i znaczenie kursów języka polskiego

Program „UW dla Ukrainy” został uruchomiony jako odpowiedź Uniwersytetu Warszawskiego na masowy napływ obywateli Ukrainy do Polski po 24 lutego 2022 r. Polska stała się głównym krajem przyjmującym osoby uchodźców wojennych, a duża część beneficjentów zamieszkiwała w aglomeracjach miejskich, w tym w województwie mazowieckim. W tej sytuacji kluczowe stało się zapewnienie wsparcia sprzyjającego adaptacji, integracji społecznej i aktywizacji zawodowej osób przybyłych z Ukrainy.

W ramach programu realizowano różnorodne formy wsparcia edukacyjnego i integracyjnego. Obejmowały one m.in. kursy języka polskiego i innych języków, warsztaty rozwoju kariery oraz przedsiębiorczości, szkolenia z kompetencji cyfrowych, działania dla młodzieży i dorosłych, a także elementy ukierunkowane na podnoszenie kompetencji osób wysoko wykwalifikowanych.

Znajomość języka kraju przyjmującego jest jednym z kluczowych zasobów sprzyjających integracji na rynku pracy. Literatura wskazuje, że kompetencje językowe są powiązane z prawdopodobieństwem

zatrudnienia, poziomem dochodów oraz jakością dopasowania pracy do kwalifikacji (Lochmann i in., 2019; Lang, 2021; Foged i in., 2022; Pont-Grau i in., 2023). W tym kontekście kursy języka polskiego w programie „UW dla Ukrainy” mogą potencjalnie sprzyjać zarówno wejściu na rynek pracy, jak i wykorzystaniu posiadanego kapitału ludzkiego.

Cele i pytania badawcze

Analiza ma na celu udzielenie odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

- Czy udział w kursach języka polskiego wiąże się z wyższą zatrudnialnością w badanych okresach (grudzień 2022, luty 2024, luty 2025)?
- Czy udział w kursach języka polskiego wiąże się z lepszym dopasowaniem pracy do kwalifikacji?
- Czy grupa badana i kontrolna różniły się już przed realizacją kursów (grudzień 2022), co mogłoby wskazywać na selekcję do programu?
- Czy zmiany sytuacji na rynku pracy pomiędzy 2022 a 2024 rokiem oraz pomiędzy 2024 a 2025 rokiem różnią się między grupą badaną i kontrolną (metoda DID)?

Dane

W analizie wykorzystano trzy źródła danych połączone na poziomie osoby:

- 1) Dane administracyjne programu – rejestr uczestników oraz informacje o udziale w poszczególnych działaniach programu, w tym w kursach języka polskiego i wymiarze godzinowym kursów.
- 2) Badanie ankietowe 1 (luty 2024) – ankieta obejmowała pytania o sytuację na rynku pracy oraz dopasowanie kwalifikacyjne w grudniu 2022 (retrospekcja) oraz w ostatnim miesiącu przed badaniem (luty 2024).
- 3) Badanie ankietowe 2 (luty 2025) – ankieta kontynuacyjna obejmowała analogiczne miary dla ostatniego miesiąca przed badaniem (luty 2025).

Połączenie baz wykonano na podstawie dostępnych identyfikatorów i informacji kontaktowych, a wyniki prezentowane są dla obserwacji z niebrakującymi wartościami odpowiednich zmiennych wynikowych.

Definicje zmiennych

Zmienna kluczowa (wyjaśniająca)

Kluczową zmienną wyjaśniającą jest udział w co najmniej jednym kursie języka polskiego w ramach programu (0/1). Osoby z wartością 1 tworzą grupę badaną, a osoby z wartością 0 – grupę kontrolną.

Zmienne wynikowe

Zatrudnienie (0/1): wskaźnik pracy zarobkowej w danym okresie (grudzień 2022; luty 2024; luty 2025).

Dopasowanie kwalifikacyjne (1–5): samoocena stopnia zgodności rodzaju wykonywanej pracy z posiadanymi kwalifikacjami (w głównym miejscu pracy). Dodatkowo: wskaźnik niedopasowania = 1 dla odpowiedzi 1–3, a 0 dla odpowiedzi 4–5.

Zmienne kontrolne

W analizach regresji zastosowano podstawowe zmienne kontrolne pochodzące z bazy danych administracyjnych programu: wiek w momencie wejścia do programu, płeć, poziom wykształcenia oraz województwo.

Metoda analizy

Analiza obejmuje:

- Porównania przekrojowe (odsetki/średnie) pomiędzy grupą badaną i kontrolną dla każdej zmiennej wynikowej.
- Analizy regresji liniowej z kontrolą podstawowych cech demograficznych i regionalnych (luty 2024).
- Analizy przy użyciu metody różnicy w różnicach (DID) dla różnych okresów (2022-2024 oraz 2024-2025; dodatkowo 2022-2025).

Wyniki

7.1. Liczebności i charakterystyka próby

Liczebności prób dla poszczególnych zmiennych wynikowych różnią się w zależności od roku i źródła. W Badaniu ankietowym 1 (luty 2024) dostępnych jest 1 030 obserwacji z informacją o zatrudnieniu w latach 2022 i 2024 (410 w grupie kontrolnej i 620 w grupie badanej). Dla analizy dopasowania kwalifikacyjnego w 2022 dostępnych jest 628 obserwacji, a w 2024 – 656. W Badaniu ankietowym 2 (luty 2025) liczebności są wyraźnie niższe: 297 obserwacji dla zatrudnienia oraz 187 dla dopasowania.

W bazie danych administracyjnych grupa badana jest przeciętnie nieco starsza (średnio 37,4 roku wobec 36,1 w grupie kontrolnej), a struktura płci jest zbliżona (ok. 86–87% kobiet). W rozkładzie wykształcenia widoczny jest wyższy odsetek osób z wyższym wykształceniem w grupie badanej.

7.2. Wyniki przekrojowe: zatrudnienie i dopasowanie kwalifikacyjne

Tabela 1 przedstawia przekrojowe różnice pomiędzy grupą badaną i kontrolną w trzech momentach pomiaru. Dla zatrudnienia i wskaźnika niedopasowania wartości podano w procentach, a dla dopasowania – jako średnią w skali 1–5.

Tabela 1. Zatrudnienie i dopasowanie kwalifikacyjne według udziału w kursach języka polskiego

Wynik	Grupa kontrolna	N (kontrolna)	Grupa badana	N (badana)	Różnica (badana - kontrolna)
Zatrudnienie: grudzień 2022 (odsetek zatrudnionych)	62.2	410	60.2	620	-2.0
Zatrudnienie: luty 2024 (odsetek zatrudnionych)	67.3	410	61.3	620	-6.0
Zatrudnienie: luty 2025 (odsetek zatrudnionych)	65.0	100	61.9	197	-3.1
Dopasowanie kwalifikacyjne: grudzień 2022 (średnia 1–5)	3.239	255	3.555	373	0.316
Dopasowanie kwalifikacyjne: luty 2024 (średnia 1–5)	2.743	276	3.255	380	0.513
Dopasowanie kwalifikacyjne: luty 2025 (średnia 1–5)	3.046	65	3.779	122	0.733
Niedopasowanie (≤ 3): luty 2024 (odsetek)	59.8	276	48.2	380	-11.6
Niedopasowanie (≤ 3): luty 2025 (odsetek)	52.3	65	28.7	122	-23.6

7.3. Różnice przed realizacją kursów (grudzień 2022)

Wyniki dla grudnia 2022 roku pozwalają ocenić, czy grupy badana i kontrolna różniły się już przed realizacją kursów językowych. W przypadku zatrudnienia różnice są niewielkie (62,2% w grupie kontrolnej vs 60,2% w grupie badanej). Natomiast dopasowanie kwalifikacyjne jest wyższe w grupie badanej (3,555 vs 3,239), co wskazuje na pozytywną selekcję do kursów.

7.4. Analiza efektów kursów metodą DID

Tabela 2 przedstawia średnie zmiany zatrudnienia i dopasowania kwalifikacyjnego pomiędzy grudniem 2022 a lutym 2024 w grupie badanej i kontrolnej (DID). W zatrudnieniu zmiana w grupie badanej jest nieco mniejsza niż w grupie kontrolnej (różnica zmian ok. -0,040), a oszacowanie nie jest istotne statystycznie. W przypadku dopasowania kwalifikacyjnego spadek pomiędzy 2022 a 2024 jest mniejszy w grupie badanej (różnica zmian ok. +0,215; istotność na poziomie ok. 10%).

Tabela 2. Zmiana wyników 2022-2024 według grup (DID)

Grupa	N (zatr. 2022 i 2024)	Zmiana zatrudnienia (2024–2022)	N (dopas. 2022 i 2024)	Zmiana dopasowania (2024–2022)
Grupa kontrolna	410	0.051	209	-0.301
Grupa badana	620	0.011	290	-0.086

Dodatkowo policzono analogiczne zmiany dla osób, które wzięły udział w obu badaniach ankietowych (luty 2024 i luty 2025). Przedstawione je w Tabeli 3. Liczebności są tu mniejsze, zwłaszcza dla dopasowania kwalifikacyjnego (N=107 dla 2024 i 2025 oraz N=91 dla 2022 i 2025). Wyniki wskazują na brak pozytywnych efektów zatrudnieniowych w okresie 2024-2025 oraz 2022-2025. Jeśli chodzi o dopasowanie kwalifikacyjne, obserwujemy jego wzrost w obu grupach w latach 2024-2025, jednak wzrost ten jest

większy w grupie kontrolnej (różnica zmian ok. -0,560). Analogiczny wynik obserwujemy dla okresu 2022-2025 (ok. -0,498).

Tabela 3. Zmiana wyników 2024-2025 oraz 2022-2025 według grup

Grupa	N (zatr. 2024 i 2025)	Zmiana zatrudnienia (2025–2024)	N (dopas. 2024 i 2025)	Zmiana dopasowania (2025–2024)	N (zatr. 2022 i 2025)	Zmiana zatrudnienia (2025–2022)	N (dopas. 2022 i 2025)	Zmiana dopasowania (2025–2022)
Grupa kontrolna	97	-0.010	39	1.590	97	0.031	34	1.235
Grupa badana	191	-0.021	68	1.029	191	-0.005	57	0.737

7.5. Dopasowanie kwalifikacyjne wśród pracujących

Tabela 4 przedstawia dopasowanie kwalifikacyjne wśród pracujących w latach 2022 i 2024. Wyniki wskazują, że dopasowanie jest wyższe w grupie badanej zarówno w obu tych okresach.

Tabela 4. Dopasowanie praca–wykształcenie wśród pracujących

Grupa	N (XII 2022, pracujący)	Dopasowanie XII 2022 (średnia 1–5)	N (II 2024, pracujący)	Dopasowanie II 2024 (średnia 1–5)
Grupa kontrolna	255	3.239	276	2.743
Grupa badana	373	3.555	380	3.255

7.6. Modele z kontrolą cech demograficznych i regionalnych

Tabela 5 prezentuje warunkowe korelacje udziału w kursach języka polskiego ze zmiennymi wynikowymi oszacowane w prostych modelach regresji z kontrolą wieku, płci, wykształcenia i województwa na podstawie danych z lutego 2024 roku. Po uwzględnieniu zmiennych kontrolnych, przynależność do grupy badanej wiąże się z niższym prawdopodobieństwem zatrudnienia w lutym 2024 roku (ok. -6 p.p.; $p \approx 0,059$) oraz z wyższym dopasowaniem kwalifikacyjnym (ok. +0,445 pkt.; $p \approx 0,001$).

Tabela 5. Wyniki oszacowania modeli regresji (luty 2024)

Zmienna wynikowa	Współczynnik	p	N	Zmienne kontrolne
Zatrudnienie (luty 2024)	-0.060	0.059	1030	wiek, płeć, wykształcenie, województwo
Dopasowanie kwalifikacyjne (luty 2024)	0.445	0.001	656	wiek, płeć, wykształcenie, województwo

Wnioski

1) Zatrudnialność: w analizach przekrojowych i w analizach zmian w czasie nie wskazują na pozytywne efekty zatrudnieniowe kursów języka polskiego. Punktowe oszacowania wskazują raczej na nieco niższą zatrudnialność w grupie badanej.

2) Dopasowanie kwalifikacyjne: grupa badana konsekwentnie deklaruje lepsze dopasowanie pracy do posiadanego wykształcenia oraz niższe ryzyko niedopasowania. Jednak wyższe dopasowanie było widoczne już przed realizacją kursów (2022), co sugeruje selekcję. W okresie 2022-2024 obserwujemy relatywnie mniejszy spadek dopasowania w grupie badanej, co sugeruje pozytywny efekt ochronny kursów językowych, lecz wyniki dla okresów 2024-2025 i 2022-2025 nie potwierdzają stabilności tego efektu.

3) Wstępna ocena efektów kursów: obecne wyniki są spójne z tezą, że kursy nie przekładają się wprost na wzrost zatrudnialności w krótkim horyzoncie, natomiast mogą być powiązane (bez przesądzania o przyczynowości) z lepszym wykorzystaniem kwalifikacji w pracy.